

Юлія КАЛЮЖНА

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології, соціології і культурології
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди (Харків)
kaliuzhna.yulia@gmail.com

DIGITAL CITIZENSHIP ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: НОВИЙ ВИМІР ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ

Згідно з доповіддю Digital 2024: Global Overview Report, кількість користувачів Інтернету в світі перевищила 5,35 мільярда осіб [3], і за прогнозами Statista, ця цифра продовжить зростати до 7 мільярдів до 2029 року [2]. Швидкий розвиток цифрових технологій призводить до значних змін у соціальній, економічній та політичній сферах, особливо впливаючи на способи комунікації та взаємодії між громадянами і державою. Інтерактивні державні сервіси, е-декларування, платформи для онлайн-петицій, віртуальні ратуші, системи е-голосування та інші цифрові інструменти стають провідними елементами політичного дизайну сучасних е-демократій, відкриваючи нові можливості для е-урядування та сприяючи участі громадськості у виробленні політики.

Цифрові інструменти е-демократії засновані на принципах доступності, безпеки та масштабованості, спрямовані на залучення громадян до політичного процесу на різних рівнях, від обговорення локальних бюджетних питань конкретної громади до формування загальнодержавної політики на основі результатів національних виборів. Численні дослідження, зокрема роботи Г. Лендмор, А. Муссо, С. Сухерлан, Р. Х. Фрікер, Д. Хельбінг [6; 7; 12] підтверджують, що розвиток е-демократії позитивно впливає на задоволеність громадян якістю державних послуг і довіру до інститутів влади, а головне – розширює можливості для активної участі в політичному процесі. Інтеграція цифрових рішень на всіх рівнях політики відіграє ключову роль у розвитку е-демократії, яка робить політику не лише більш доступною, але й привабливою для сучасного громадянина. Кінцевою метою є створення симбіотичних відносин, у яких і демократичні інституції, і громадяни отримують користь від цифрових досягнень, що призведе до більш поінформованого, залученого та повноважного населення [4].

Однак, розвиток цифрових технологій, наряду з новими можливостями, одночасно породжує низку загроз, які здатні підірвати основи суспільного та державного порядку. Дезінформація,

маніпуляції громадською думкою, викрадення персональних даних, кібербулінг, онлайн-шахрайство та кібертероризм – це лише деякі з викликів сучасності. Особливу небезпеку становлять інформаційні атаки, спрямовані на поширення ненависті та насильства, що підривають соціальну злагоду, дестабілізують суспільство і шкодять національній безпеці.

Зростаюча залежність сучасних держав від цифрових технологій висуває на перший план необхідність розвитку і впровадження концепції «Digital Citizenship». Цифрове громадянство означає здатність людини відповідально використовувати цифровий простір, зберігаючи себе в безпеці та одночасно активно беручи участь у цифровому просторі, а також творчо й конструктивно сприяючи розвитку цифрового простору [1]. Як зазначають дослідники цифрове громадянство – це ширше поняття, ніж цифрова грамотність. Воно передбачає критичне мислення щодо цифрового контенту, повагу до авторських прав та приватності інших користувачів, а також використання цифрових технологій для досягнення особистих та соціальних цілей [11]. Цифровий громадянин – це той, хто не лише споживає інформацію в мережі, а й активно бере участь у її створенні та поширенні, при цьому дотримуючись етичних норм та законодавства. Тобто цифрове громадянство означає ефективне використання Інтернету, який включає громадянську активність для загального блага [9], саме така активна участь громадськості сприяє розвитку демократичного суспільства та ефективній відповіді на глобальні цифрові виклики.

Багато провідних демократій, таких як США, Канада, країни ЄС, Японія та Південна Корея, включили розвиток Digital Citizenship до своїх національних освітніх стратегій. Це обумовлено розумінням того, що цифрові компетенції та цифрова етика є не лише інструментом для особистого розвитку, а й важливими факторами національної безпеки, економічного зростання та зміцнення демократичних інститутів. Сучасний цифровий громадянин повинен не лише володіти технічними навичками, а й вміти критично оцінювати інформацію, ідентифікувати фейки та маніпуляції, брати активну участь у формуванні громадської думки та впливати на політичні рішення. Такий підхід дозволяє протистояти кіберзагрозам, сприяє розвитку сталої е-демократії та інклюзивного суспільства.

Штучний інтелект відкриває нові перспективи для розвитку Digital Citizenship. Як зазначають провідні дослідники в галузі освіти, такі як Р. Лаккін, М. Омар, С. Хашим, М. Шарплз та ін., ШІ дозволяє створювати індивідуальні навчальні траєкторії, адаптовані до потреб кожного учня/студента. Аналізуючи великі обсяги даних про

успішність учнів і студентів, ІІІ може передбачити їхні сильні та слабкі сторони, а також визначити оптимальну стратегію навчання [5; 8]. Це дозволяє створювати навчальні матеріали та завдання, які відповідають індивідуальним потребам кожного учня/студента. Завдяки ІІІ можна розробляти інтерактивні навчальні середовища, що стимулюють активне навчання та розвиток критичного мислення. Наприклад, адаптивні тести можуть автоматично підбирати завдання відповідно до рівня знань учня/студента, а віртуальні помічники можуть надавати індивідуальну підтримку в процесі навчання. Таким чином, ІІІ сприяє не тільки засвоєнню теоретичних знань, але й розвитку практичних навичок, необхідних для успішного життя та реалізації свого потенціалу в цифровому суспільстві [10; 13].

Інтеграція штучного інтелекту в освітній процес відкриває нові горизонти для розвитку цифрового громадянства. Завдяки ІІІ можна створювати інтерактивні навчальні середовища, які стимулюють активне навчання, творчість та співпрацю. Персоналізований підхід, який забезпечує ІІІ, дозволяє учням/студентам не лише краще опанувати теоретичні знання та технічні навички, але й розвинути критичне мислення, цифрову етику та е-громадянську активність необхідні для навігації в інформаційно-цифровому просторі. Ефективне використання ІІІ в освіті вимагає комплексного підходу, що включає не лише технологічні аспекти, але й етичні, екологічні, соціальні та політичні. Таким чином, інтеграція ІІІ в освіту сприятиме формуванню відповідальних цифрових громадян, здатних не лише ефективно використовувати цифрові технології, але й активно та конструктивно впливати на суспільно-політичні процеси. Впровадження цифрового громадянства є необхідною умовою для прогресу е-демократії та підвищення адаптивності суспільства до цифрових змін.

Література:

1. Council of Europe (2019). *Digital Citizenship Education Handbook*. Council of Europe Publishing. & ISTE (2018). *Citizenship in the digital age*. Retrieved from <https://elearninginfographics.com/citizenship-digital-age-infographic/>
2. Degenhard, J. (2024, December 13). Number of internet users worldwide from 2014 to 2029 [Statista chart]. Statista. <https://www.statista.com/forecasts/1146844/internet-users-in-the-world>
3. Digital 2024: Global Overview Report. (2024). DataReportal. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report>
4. E Democracy Initiatives: Building a Digital Democracy: E Democracy Initiatives and Marketing Strategies for Startups. FasterCapital. <https://fastercapital.com/content/E-Democracy-Initiatives--Building-a-Digital-Democracy--E-Democracy-Initiatives-and-Marketing-Strategies-for-Startups.html>
5. Hashim, S., Omar, M. K., Ab Jalil, H., & Sharef, N. M. (2022). Trends on technologies and artificial intelligence in education for personalized learning: systematic

literature review. *Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 12(1), 884–903.

6. Helbing, D., Mahajan, S., Fricker, R. H., Musso, A., Hausladen, C. I., Carissimo, C., ... & Pournaras, E. (2023). Democracy by design: Perspectives for digitally assisted, participatory upgrades of society. *Journal of Computational Science*, 71, 102061. <https://doi.org/10.1016/j.jocs.2023.102061>

7. Landemore, H. (2021). Open democracy and digital technologies. In *Digital technology and democratic theory* (pp. 62–89). Routledge. <https://doi.org/10.7208/9780226748603-003>

8. Onesi-Ozigagun, O., Ololade, Y. J., Eyo-Udo, N. L., & Ogundipe, D. O. (2024). Revolutionizing education through AI: a comprehensive review of enhancing learning experiences. *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, 6(4), 589–607. <https://doi.org/10.51594/ijarss.v6i4.1011>

9. Sadiku, M. N., Tembely, M., & Musa, S. M. (2018). Digital citizenship. *International Journal of Advanced Research in Computer Science and Software Engineering*, 8(5), 18–20.

10. Sharples, M. (2021). Foreword to Mobile Education: Personalised Learning and Assessment in Remote Education: A Guide for Educators and Learners. Retrieved from <https://doi.org/10.3726/b17634>

11. Sreelatha, P., & Dr. C. Karthik Deepa. (2023). Teaching digital citizenship for empowering digital natives in the internet era. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8023571>

12. Suherlan, S. (2023). Digital technology transformation in enhancing public participation in democratic processes. *Technology and Society Perspectives (TACIT)*, 1(1), 10–17. <https://doi.org/10.61100/tacit.v1i1.34>

13. Wen, Q., Liang, J., Sierra, C., Luckin, R., Tong, R., Liu, Z.,... & Tang, J. (2024, August 24). AI for education (AI4EDU): Advancing personalized education with LLM and adaptive learning. In Proceedings of the 2024 ACM Conference on Learning at Scale (pp. 1–11). Association for Computing Machinery. <https://dl.acm.org/doi/10.1145/3637528.367149>